

تجلی شکوه مکتب لکهنو در سفرنامه هند صاحب الغدير

روایت و ستایش تاریخی علامه امینی از گنجینه کتابخانه ناصریه

چکیده

در سال ۱۳۸۰ هجری قمری، علامه شیخ عبدالحسین امینی (ره)، صاحب موسوعه بی بدیل «الغدير»، در سفری چهارماهه به شبه قاره هند سفر کرد. هدف بنیادین این سفر تاریخی، دستیابی به منابع کهن دست‌اول فریقین و استنساخ اسناد نایاب برای اتمام مجلدات الغدير و تجهیز کتابخانه امیرالمؤمنین (ع) نجف بود. نقطه عطف این سفر، حضور یک ماهه ایشان در شهر لکهنو، میزبانی و همراهی صمیمانه خاندان عباقت، و شگفتی وصف ناپذیر صاحب الغدير از ذخایر بی نظیر «کتابخانه ناصریه» بود؛ رویدادی که پیوند دو کانون بزرگ دفاع از حریم امامت در نجف اشرف و لکهنو را جاودانه ساخت.

زمینه‌ها و انگیزه سفر به شبه‌قاره هند

تحقیق و استقصای بی‌وقفه پیرامون اسناد ولایت، یکی از درخشان‌ترین ابعاد زیست علمی علامه عبدالحسین امینی (ره) به شمار می‌رود. ایشان در اواخر عمر شریف و با وجود کهولت سن، هنگامی که متوجه شدند بخش مهمی از نسخ کهن و مصادر نایاب قرون نخستین اسلامی در کتابخانه‌های ایران و عراق یافت نمی‌شود، در ۲۴ شعبان ۱۳۸۰ ق عازم شبه‌قاره هند شدند. سفری چهارماهه که به تعبیر فرزندشان شیخ رضا امینی و استاد محمدرضا حکیمی، رهاوردی شگفت به همراه داشت؛ نگارش و استنساخ قریب به ۲۵۰۰ صفحه نسخه خطی منحصر به فرد، تنها با دست خط شخص علامه امینی.

ورود به لکهنو و استقبال نوادگان میرحامدحسین

ورود علامه امینی به لکهنو (پایتخت علمی و تاریخی شیعه در شمال شبه‌قاره) با استقبال گسترده علما و دانشمندان مواجه شد. در این میان، دیدار و انس با خاندان صاحب عبقات، نقطه‌ای درخشان در این سفر بود. شیخ رضا امینی در خاطرات خود می‌نویسد:

«علامه بزرگوار سید محمدسعید عبقاتی (فرزند دانشمند نامدار سید ناصرحسین و نواده علامه میرحامدحسین قدس سره) هر صبح و شام از ما جدا نمی‌گشت و ما هرگز فضائلی را که از وی و برادر دانشمندش شریف معظم سید نصیرالملله مشاهده کردیم، فراموش نمی‌کنیم؛ آن بهره سرشاری که از نیای خویش دارند و نصیب وافر که از فضیلت‌ها برده‌اند در خور فراموشی نیست.»

در محضر گنجینه ناصریه؛ شگفتی مؤلف الغدير

حضور در «کتابخانه ناصریه» لکهنو. گنجینه‌ای با ۳۰ هزار جلد کتاب شامل بیش از ۵ هزار نسخه خطی نادر که با همت و خون دل سه نسل از پرچمداران ولایت (علامه مفتی سید محمدقلی، علامه میرحامدحسین و آیت‌الله سید ناصرحسین) شکل گرفته بود. علامه امینی را سخت تحت تأثیر قرار داد.

علامه امینی در تاریخ ۲۴ ذی‌القعدة ۱۳۸۰ ق، در دفتر یادبود این کتابخانه یادداشتی تاریخی و ماندگار به یادگار گذاشتند که بازتاب‌دهنده عظمت خیره‌کننده تراث عبقات است:

«کتابخانه عامره ناصریه، از زمانی که با آثار بنیان‌گذاران آن - قهرمانان علم، حجت‌های مناظره و نشانه‌های آشکار مذهب همچون تشیید المطاعن، عبات الأنوار واستقصاء الإفحام - آشنا شدم، در ذهنم جایگاهی بس بزرگ و سترگ داشت...»

من در طول حیات خود با وجود مشاهده کتابخانه‌های سرشار و پرشمار در سرزمین‌های شرق و جهان اسلام، کتابخانه‌ای چون این کتابخانه ندیدم که چنین جامع نفایس آثار و نوادر کتب و دربردارنده تراث علمی تمامی علوم و فنون باشد.

به جانم سوگند! اگر بخشی از این آثار در یکی از کتابخانه‌های غرب می‌بود، جهان از تبلیغ، افتخار و بزرگداشت آن پُر می‌شد؛ صفحات نشریات و مجلات دنیا به نام آن مزین می‌گشت و صدای آن از رسانه‌های جهانی طنین‌انداز می‌شد، اما افسوس که این ثروت هنگفت در میان امت بی‌توجه ما مهجور مانده است...»

رهاورد ناصریه برای مجلدات بعدی «الغدير»

صاحب الغدير در مدت اقامت در لکهنو، بخش اعظم اوقات شبانه‌روز را در کتابخانه ناصریه به فحص و استنساخ گذراندند. ایشان آثاری را که قرن‌ها از دسترس علمای شیعه در عراق و ایران دور مانده بود، با خط خود رونویسی کردند تا اسناد قطعی مجلدات دوازدهم به بعد الغدير و ذخیره کتابخانه مکتبه الامام اميرالمؤمنين عليه السلام در نجف اشرف گردد:

- کتاب «المناقب» فقيه ابن مغازلی شافعی (م ۴۸۳ ق): نسخه‌ای نفیس مورخ ۱۰۳۷ ق که مستند به نسخه‌ای از سده ششم بود؛ علیرغم ۹۰۰ سال دوری این کتاب از حوزه‌های شیعی، علامه تمام این کتاب را شخصاً استنساخ کردند.
- کتاب «مفتاح النجا فی مناقب آل العبا» تألیف میرزا محمد بن رستم بدخشی (تألیف ۱۱۲۳ ق): اثری ارزشمند در ۳۲۰ صفحه که علامه امینی آن را به خط خود نسخه‌برداری نمودند.
- کتاب «الصرات السوی فی مناقب آل النبی» تألیف سید محمود شیخانی قادری (سده دهم): در ۴۹۴ صفحه که حدود ۴۰۰ صفحه آن مستقیماً با قلم مبارک علامه امینی کتابت شد.

• کتاب «ذخیره المال فی شرح جواهر العقدین» تألیف احمد بن عبدالقادر حفطی شافعی: نسخه‌ای نفیس در ۴۰۶ صفحه که مؤلف آن از شعرای غدیر در سده دوازدهم است و علامه امینی آن را به کتابخانه نجف منتقل کردند.

پیوند دو قله امامت پژوهی

سفرنامه هند علامه امینی سندی قطعی و تاریخی بر پیوند عمیق جریان پژوهشی «عبارات الأنوار» در هند با «الغدیر» در نجف اشرف است. این اثر نشان می‌دهد که چگونه مجاهدت‌های میرحامدحسین لکهنوی در تأسیس کتابخانه ناصریه و جمع‌آوری منابع اهل سنت، دهه‌ها بعد دستمایه علمی بزرگ‌ترین موسوعه کلامی قرن چهاردهم (الغدیر) قرار گرفت.

امروز کنگره بین‌المللی علامه میرحامدحسین رحمه الله با تکیه بر رسالت بازگرداندن این تراث اصیل، همان دغدغه‌ای را دنبال می‌کند که صاحب الغدیر در دفتر یادبود ناصریه فریاد زد: **نجات موارث مظلوم غدیر از غبار فراموشی و قرار دادن آن در کانون مطالعات علمی جهان معاصر.**

جعبه دریافت فایل و اسناد مرتبط :

عنوان فایل: سفرنامه هند علامه امینی؛ نگارش حاج شیخ رضا امینی / ترجمه و تنظیم استاد محمدرضا حکیمی / به کوشش علی اکبر صفری)

مشخصات نشر: دو فصلنامه تخصصی «کتاب شیعه»، سال دهم، شماره ۱۹ و ۲۰ (ویژه‌نامه میرحامدحسین)، صص ۱۴۱-۱۹۴

 دانلود فایل PDF - حجم: ۳.۴ مگابایت